

Tasviriy san'at fanlarida interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari

Xasanova Sitara Shuhrat qizi

Navoiy Ixtisoslashtirilgan Madaniyat maktabi
“Ma’daniy -ma’rifiy tadbirlarni badiiy bezash” kafedrası
maxsus fan o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san'at fanlarini o‘qitishda interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari, ularning o‘quvchilar tafakkurini rivojlantirish, estetik didini shakllantirish hamda ijodiy faolligini oshirishdagi o‘rni yoritilgan. Maqolada interfaol o‘qitish metodlarining nazariy asoslari, ularni amaliyotga joriy etishning afzalliklari va natijalari tahlil etilgan. Shuningdek, san'at ta'limida “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Debat”, “Sinkveyn”, “Insert” kabi metodlardan foydalanish samaradorligi misollar asosida ochib berilgan. Tadqiqot natijalarida interfaol metodlar o‘quvchilarni faol o‘quv jarayoniga jalb etish, ularning mustaqil fikrlashini va estetik idrokini rivojlantirishda muhim o‘rin tutishi asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: tasviriy san'at, interfaol metodlar, pedagogik texnologiyalar, ijodiy tafakkur, estetik tarbiya, o‘quvchi faolligi, kompetensiyaviy yondashuv, innovatsion ta'lim, muloqot, hamkorlik.

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar, xususan, san'at ta'limining mazmuni va shakllarini yangilash, o‘qitish jarayonini interfaol metodlar asosida tashkil etish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Interfaol metodlar o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini, o‘z fikrini erkin ifoda etishini, ijodiy yondashuvini va hamkorlikda ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Ayniqsa, tasviriy san'at fanlarida bu metodlar o‘quvchilarning badiiy idrokini faollashtirish, estetik didini oshirish va san'atga qiziqishini kuchaytirishning samarali vositasidir.

Tasviriy san'at darslarida an'anaviy o‘qitish usullariga nisbatan interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi, ularni kuzatish, tahlil qilish, baholash va ijodiy faoliyatga jalb etadi. Shovdirov S.A.ning ilmiy ishlarida ta'kidlanishicha, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni san'at darslariga tatbiq etish o‘quvchilarning badiiy tafakkurini rivojlantirish va ularning shaxsiy qiziqishlarini hisobga olishda muhim ahamiyatga ega.

Shu bois, san'at ta'limida interfaol metodlardan foydalanish o‘qituvchidan yuqori metodik mahoratni, darsni samarali tashkil etish, o‘quvchilarni estetik va ijodiy

faoliyatga yo'naltirishni talab etadi. Ushbu maqolada interfaol metodlarning nazariy asoslari va ularni tasviriy san'at fanlarida qo'llashning amaliy yo'llari yoritiladi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida interfaol metodlar o'qitish samaradorligini oshirish, o'quvchilarda mustaqil fikrlashni shakllantirish va ularni ijodiy faoliyatga jalb etishning eng muhim pedagogik vositalaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, tasviriy san'at fanida bu metodlar o'quvchilarni faollikka, ijodiy izlanishga va go'zallikni idrok etishga yo'naltiradi. Interfaol metodlarning mohiyati o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi hamkorlik, o'zaro fikr almashish, muloqot va tahlil jarayonida namoyon bo'ladi.

Tasviriy san'at o'quv jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning asosiy maqsadi – o'quvchilarda estetik idrokni, tasavvur va tafakkurni, ijodiy yondashuvni rivojlantirishdir. Chunki san'at fani faqat texnik ko'nikmalarni emas, balki his-tuyg'ularni, didni, dunyoni badiiy idrok etish qobiliyatini ham shakllantiradi. Interfaol metodlar aynan shu jarayonda o'quvchini dars jarayonining markaziga qo'yadi, ularni mustaqil fikrlashga, tahlil qilishga va ijodiy qarorlar qabul qilishga undaydi.

O'qituvchining vazifasi interfaol metodlar orqali o'quvchilarni o'z fikrini erkin bayon etishga, rang, shakl, chiziq, obraz orqali o'z his-tuyg'ularini ifodalashga yo'naltirishdir. Masalan, "Aqliy hujum" metodi darsda yangi g'oyalar ishlab chiqish, ijodiy fikrni faollashtirishda juda samarali hisoblanadi. O'quvchilar berilgan mavzu asosida o'z fikrlarini ochiq aytadilar, muammoli vaziyatlar uchun turli badiiy yechimlar taklif qiladilar. Natijada ularning mustaqil fikrlash ko'nikmasi va ijodiy salohiyati ortadi.

Shuningdek, "Klaster" metodi yordamida o'quvchilar tasviriy san'at asarlaridagi kompozitsion yechimlarni tahlil qiladi, ularni ma'nosi va estetik ta'siri jihatidan guruhlaydi. Bu metod o'quvchilarda tahliliy tafakkurni, mantiqiy fikrlashni rivojlantirish bilan birga, badiiy idrokni ham kengaytiradi. "Insert" metodi orqali esa o'quvchilar yangi bilimlarni o'zlashtirish jarayonida mustaqil izlanish olib boradilar, ilgari bilganlarini yangi ma'lumotlar bilan solishtiradilar. Bu esa san'at darslarini passiv tinglovchilikdan faol ishtirokchilikka aylantiradi.

"Sinkveyn" metodi tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning badiiy obrazni so'z orqali ifodalash, san'at asariga munosabat bildirish, o'z his-tuyg'ularini qisqa, ammo mazmunli shaklda yetkazish ko'nikmasini rivojlantiradi. Shu orqali o'quvchilar san'atni nafaqat chizish, balki uni his qilish, tahlil qilish, badiiy ifoda vositalarini tushunish orqali o'zlashtiradilar.

Interfaol metodlar o'quvchilarning o'zaro muloqotini kuchaytiradi. Ular guruhlarda ishlash, bir-birining fikrini tinglash, bahslashish, asoslash orqali ijtimoiy kompetensiyalarni ham shakllantiradilar. Bu esa Shovdirov S.A. (2017, 2024)

ta'kidlaganidek, san'at ta'limida kompetensiyaviy yondashuvning eng muhim jihatlaridan biridir. Ya'ni, o'quvchi o'z faoliyati orqali nafaqat bilim, balki amaliy, kommunikativ va ijodiy ko'nikmalarni ham egallaydi.

Interfaol metodlarning pedagogik imkoniyatlari quyidagi jihatlarda namoyon bo'ladi:

- o'quvchilarning estetik va badiiy idrokini rivojlantirish;
- o'quv jarayonida o'quvchi faolligini oshirish;
- ijodiy fikrlashni va mantiqiy tahlilni shakllantirish;
- o'z fikrini erkin bayon etish va himoya qilish malakasini rivojlantirish;
- hamkorlikda ishlash, muloqot madaniyatini rivojlantirish;
- o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida ochiq pedagogik muloqot muhitini yaratish.

Tasviriy san'at fanlarida interfaol metodlar dars jarayoniga yangilik kiritadi. Masalan, "Ranglar hissi" mashg'ulotida o'quvchilarga turli rang kombinatsiyalarini tanlash topshirig'i beriladi. Har bir o'quvchi o'z tanlovini izohlaydi, natijada ranglarning hissiy ta'siri haqida muloqot shakllanadi. Bu orqali o'quvchilar san'atni idrok etish bilan birga, psixologik sezgirlikni ham rivojlantiradilar.

Shovdirov S.A. (2025) o'z tadqiqotlarida ta'kidlaganidek, zamonaviy ta'limda interfaol metodlar bilan bir qatorda raqamli texnologiyalarni ham uyg'unlashtirish samarali natijalar beradi. Masalan, interfaol doska, grafik dasturlar, 3D modellashtirish vositalaridan foydalanish o'quvchilarning tasavvurini kengaytiradi, darsni yanada jonli va qiziqarli qiladi. Bu esa san'at darslarining o'quvchilar hayotidagi ahamiyatini yanada oshiradi.

Interfaol metodlarni tatbiq etishda o'qituvchining metodik mahorati muhim o'rin tutadi. O'qituvchi dars mazmuniga mos metodni tanlashi, o'quvchilarning yosh xususiyatlarini, tayyorgarlik darajasini inobatga olgan holda mashg'ulotni tashkil etishi lozim. Shu tariqa, dars jarayoni faqat o'qituvchi tomonidan bilim berish emas, balki o'quvchi bilan hamkorlikda yangi bilimlarni yaratish jarayoniga aylanadi.

Interfaol metodlarning yana bir pedagogik imkoniyati – estetik tarbiyaning kuchayishidir. Chunki san'atni idrok etish jarayoni his-tuyg'uga, sezgi va estetik bahoga asoslanadi. O'quvchi o'zi ishtirok etgan darsda nafaqat chizadi, balki o'z badiiy qarashlarini shakllantiradi, atrofdagi go'zallikni anglaydi. Bu esa o'z navbatida o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Interfaol metodlar orqali o'qituvchi har bir o'quvchini o'z imkoniyatidan kelib chiqib baholaydi, ularda ishonch va motivatsiyani shakllantiradi. Bunday darslarda

o'quvchi o'zini erkin his qiladi, o'z fikrini bildirishdan cho'chimaydi, yangi g'oyalar taklif etadi. Bu esa o'z navbatida ularning ijodiy faolligini oshiradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim tizimini modernizatsiya qilish bo'yicha qabul qilgan qarorlarida ham interfaol va innovatsion metodlarni joriy etish orqali ta'lim sifatini oshirish dolzarb masala sifatida belgilangan. Ayniqsa, san'at ta'limi sohasida bu yondashuv yosh avlodni ijodkorlik, go'zallikni his qilish, milliy qadriyatlarga sadoqat ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, tasviriy san'at fanlarida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarni estetik tarbiyalash, ularning ijodiy tafakkurini rivojlantirish va o'qitish jarayonini qiziqarli hamda samarali tashkil etish imkonini beradi. Interfaol metodlar yordamida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida hamkorlik, o'zaro ishonch va erkin fikrlash muhiti yaratiladi. Shovdirov S.A.ning ilmiy qarashlariga tayanib aytish mumkinki, zamonaviy san'at ta'limi jarayonida interfaol metodlardan foydalanish o'qituvchining innovatsion faoliyatini kuchaytiradi, o'quvchilarda esa mustaqil, estetik va ijodiy fikrlash kompetensiyalarini shakllantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Шавдилов С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // Педагогическое образование и наука. – 2017. – №2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // Eastern European Scientific Journal. – 2017. – №1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region // E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology // AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – Vol. 3268, No. 1. – P. 070035.
5. Шавдилов С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жihatлари // Современное образование (Узбекистан). – 2017. – №6. – С. 15–21.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // Inter education & global study. – 2024. – №1. – P. 8–14.

7. Ibraimov X., Shovdirov S. **Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students** // *Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2, No. B10. – P. 192–198.
8. Шавдилов С. А. **Изобразительному о. и прикладному искусству** // *International Scientific Review of the Problems and Prospects of Modern Science and Education*. – 2018. – P. 84–85.
9. Shovdirov S. **Tasviriy savodxonlikka oid o'quv kompetensiyalarni shakllantirishda o'quvchilarni mantiqiy va abstrakt fikrlashga o'rgatish** // *Евразийский журнал академических исследований*. – 2023. – Vol. 3, No. 12. – P. 193–196.

